

ἄλλων λαῶν. Οὕτως ἐτελείωσε τὸ μέγα ἐκεῖνο ἔθνος, τὸ ὁποῖον νομίζει τις ὅτι ἐφάνη εἰς τὸν κόσμον ἵνα ὑπάρξῃ παράδειγμα εἰς τὰ ἄλλα. Παράδειγμα ἀληθοῦς μεγαλείου, ἀλλ' ὡσαύτως παράδειγμα πτώσεως καὶ κατασχύνης.

Η ΕΥΔΑΙΜΟΝΙΑ ΤΟΥ ΓΗΡΑΤΟΣ

Ἐν πάσῃ ἐποχῇ καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς βλέπομεν ὅτι ἡ μακροβιότης θεωρεῖται ὡς δῶρον τοῦ θεοῦ, καὶ ὅτι οἱ γέροντες γεραίρονται ὡς σεβάσματα καὶ ἱερὰ πρόσωπα. Ἡ Γραφή ἀφηγεῖται ἡμῖν ὅτι ἡ μακροβιότης ἀπενεμήθη πλειστάκις ὡς ἀνταμοιβὴ τοῦ πρὸς τοὺς γονεῖς σεβασμοῦ τῶν τέκνων. Πᾶσα γλῶσσα κέκτηται φράσεις οἰκείας πρὸς ὑποδοχὴν ἢ ἀπχαιρισμῶν, εὐχαρίστησιν ἢ εὐχὴν, ἀναφερομένας πρὸς τὴν παγκόσμιον ταύτην ἐκτίμησιν τῆς ζωῆς, ἥτις εἶνε δῶρον, ἀπόροια, εἰκὼν τῆς θεότητος, ὑψίστη ἐκδήλωσις τῆς ἰσχύος αὐτῆς, ἐπαγγελία τελειότερας τινὸς ὑπάρξεως, ἧς ἡ χαρὰ καὶ αἱ ἐλπίδες ἡμῶν εἶνε ἀπλή, οὕτως εἰπεῖν, ἀνταύγια.

Ὅπως διαιωισθῇ ἡ ζωὴ παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ, νοήμονι καὶ ἐλευθέρῳ, ἔδει νὰ ᾗ ἀξία ἀγάπης, ἐκτὸς ἔτι τῶν παντοσιδῶν τέρψεων, αἱ δύνανται νὰ παράσχῃ εἰς τε τὸ πνεῦμα καὶ τὰς αἰσθήσεις, αὐτὸ ἀπλῶς τὸ ζῆν ἔδει ν' ἀποτελῇ κατάστασιν εὐάρεστον. Ἡ ζωὴ λοιπὸν εἶνε καθ' ἑαυτὴν ἀγαθόν τι, ἀνεξαρτήτως τῶν ἐλατηρίων, ἅτινα παρορμῶσιν ἡμᾶς νὰ ἐκτιμῶμεν καὶ ἀγαπῶμεν αὐτὴν κατὰ διαφόρους βαθμοὺς, κατὰ τὸν χρόνον, τὰ ἐπιδρώντα αἴτια, τὰς περιστάσεις, ὑπ' ὧν διαποικίλλονται οἱ ὅροι αὐτῆς. Πάντοτε καὶ πανταχοῦ ἐπιθυμία, ὄνειρον τῆς ἀνθρωπότητος ὑπῆρξεν ἡ παράτασις τοῦ ἐπὶ γῆς βίου, γινόμενου οὕτω μακρὸν προανάκρουσμα τῆς ἀθανάτου ὑπάρξεως. Διὰ τοῦτο ὁ θεὸς ἐπήνεσε τὸν Σολομῶντα διότι ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ σοφίαν μᾶλλον καὶ οὐχὶ μακροβιότητα, καὶ ἀπένευμεν αὐτῷ εἰς ἐπίμετρον καὶ πάντα τὰ ἄλλα ἀγαθὰ τοῦ κόσμου τούτου.

*Ἐμφυτόν τι λοιπὸν αἴσθημα παρακινεῖ ἡμᾶς ν' ἀγαπῶμεν τὴν ζωὴν καὶ νὰ ἐπιθυμῶμεν τὴν παράτασιν αὐτῆς. Ἐργάται ἔργου οὐδέποτε περατομένου, ἐπιδιώκομεν ἀκαταπαύστως τὸν σκοπὸν τοῦ προορισμοῦ ἡμῶν, ἰδανικὸν εἰς τὸ ὁποῖον παρέσχομεν τὸ καθῆκον ὡς σύμβολον. Ὁ δοῦλος καταρᾶται τὸν ἐπιβεβλημένον τῇ ἀδυναμίᾳ του καὶ τῇ ἀμαθείᾳ του μόχθον, δι' ὃν χρησιμοποιεῖται ἐν αὐτῷ μόνον δύνამις τις παρεμφερῆς πρὸς τὴν τῆς μηχανῆς ἢ τοῦ κτήνους. Ὁ ἐλεύθερος ἄνθρωπος ἀγαπᾷ τὸ ἔργον του, τὸ ἐννοεῖ, συνεταιρίζεται πρὸς τὸ μέγα παγκόσμιον ἔργον, συντελεῖ εἰς τὴν ὑπὸ τῆς προνοίας τεταγμένην ἁρμονίαν τοῦ σύμπαντος, συνεργάζεται μετὰ τοῦ θεοῦ!

Κατὰ τὴν ἐνεργητικωτέραν περίοδον τοῦ βίου, ἐπωφελοῦμεθα τῶν εὐεργετημάτων αὐτοῦ χωρὶς

νὰ ἐννοῶμεν αὐτὰ· ἀπολαμβάνομεν τὰς ἡδονὰς του χωρὶς νὰ ἀναλύομεν αὐτὰς· ἡ εὐδαιμονία τοῦ ζῆν φαίνεται ἡμῖν τόσον φυσικὴ ὅσον καὶ ἡ τοῦ ἀναπνεῖν καὶ βλέπειν τὸ φῶς. Ἀλλὰ βραδύτερον, ὅτε κοπάζει ἡ ὀρμὴ τοῦ ἀγῶνος, ὅτε ὁ κόπος αὐτὸς τῆς μάχης ἐπιβάλλει ἀνακωχὴν τινα, ὅτε δυνάμεθα ν' ἀπολαύσωμεν τῆς γαλήνης ἀσφαλτοῦς ἰσχύος, κρίνομεν κάλλιον τὸ παρελθόν, ἐκτιμῶμεν κάλλιον τὸ μέλλον· ἡ γαλήνη ἐκείνη ἀνυψοῖ ἡμᾶς ὑπὲρ τὰς ἀσημάντους ἐκείνας τύβας αἱ ἐξελαμβάνομεν ὡς μεγάλας θλίψεις, ἐνισχύει ἡμᾶς κατὰ τῆς ἀληθοῦς ὀδύνης. Τότε ἐννοοῦμεν κάλλιον τὰ ἀγαθὰ τῆς ζωῆς, ἡ ἡμερία τοῦ πνεύματος ἐπιτρέπει ἡμῖν ν' ἀναλύομεν τὰ πλεονεκτήματα αὐτῆς, ἡ πείρα τῆς καρδίας καθιστᾷ ἡμᾶς εὐαίσθητοτέρους πρὸς τὰς ἡδονὰς τῆς· τὸ γῆρας ἔχει συναίσθησιν τῆς εὐδαιμονίας.

Νέοι, ὀρμῶμεν ὡς κατακτητῆται εἰς τὴν ζωὴν, ὀδηγοῦμενοι ὑπὸ τῷ ἰδανικῷ πρὸς ἐπιδιώξιν ὄνειρου τινός· τότε πᾶσα ἡ εὐτυχία συνίσταται εἰς τὴν ἐλπίδα. Βραδύτερον ἀποθαυμάζομεν τὰς ἀληθεῖς τοῦ παρελθόντος εἰκόνας, ἀναμνησκόμεθα πάντως εὐάρεστων συγκινήσεων· ἡ εὐδαιμονία ἀναγεννᾶται κατὰ βούλησιν ἐκ τῆς ἀναμνήσεως.

Τοῦ γέροντος ἡ καρδιά φθάνει εἰς τὴν τελειότητα αὐτῆς, τὸ πνεῦμα ἔχει πᾶσαν τὴν εὐγένειάν του, ἡ κρίσις ἔχει πᾶσαν τὴν ὀρθότητά της· ἡ πείρα παρέχει αὐτοῖς τὰς δύο μεγάλας ιδιότητας, αἵτινες εἰσὶν ἀναγκαῖαι πρὸς ἀγωγὴν τῶν ἀνθρώπων: τὴν ἰσχύον καὶ τὴν πραότητα. Εἰς αὐτὸν ἀνήκει δικαίωματι ἡ διοικήσις τῆς οἰκογενείας καὶ ἡ κυβέρνησις τοῦ Κράτους. Παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις οἱ δικαιόδοται ἄρχοντες ἐκαλοῦντο γέροντες διότι ἐξελέγοντο ἐκ τῶν προβεβηκότων τὴν ἡλικίαν. Εἶνε εὐχερὲς ν' ἀποδείξωμεν διὰ τῆς ἱστορίας ὅτι ἐναρετώτεροι καὶ εὐτυχέστεροι λαοὶ ὑπῆρξαν οἱ ἐμπιστευθέντες τὴν ἐξουσίαν εἰς τοὺς γηραιότερους, καὶ ὧν οἱ ἀρχηγοὶ ἐνεπνέοντο ὑπὸ τούτων. Ἐν τινι δραματικῷ ἔργῳ παρασταθέντι ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ Τραϊανοῦ εὐρίσκονται αἱ γραμμαὶ αὐται, αἵτινες ἔχουσιν αἰώνιον τῆς ἀληθείας τὸ κύρος: «Εἰπέ μοι πῶς ἡ ἄλλοτε τόσον ἰσχυρὰ δημοκρατία κατεστράφη.— Διότι τὸ βῆμα παρεδόθη εἰς ἀμαθεῖς καὶ νεωτᾶτους τὴν ἡλικίαν ῥήτορας».

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ πῆρσις τῶν μελῶν, ἡ φυσικὴ ἀδυναμία, ἡ ἠθικὴ ἀπάθεια, καταδικάζουσι συνήθως τοὺς γέροντας εἰς βίον καθαρῶς φυτικόν· ἀλλὰ τὸ πρόωρον τοῦτο ἔσχατον γῆρας δὲν εἶνε διόλου φυσικόν· εἶνε τὸ ἀποτέλεσμα παρεκτροπῶν τῆς νεότητος ἢ τῆς ὀρίμου ἡλικίας. Πρὸ πάντων πρὸς τὰ ἀφορῶντα τὴν νοημοσύνην καὶ τὰ διανοητικὰ προσόντα ὁ κανὼν εἶνε ὅτι ἡ ἰσχύς αὐτῶν ἀξάνει μάλιστα κατὰ τὸ γῆρας καὶ συγκρατεῖται μέχρι τῶν φυσικῶν ὀρίων τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Ὁ Κάτων ἐδημηγόρει ἐν ἡλικίᾳ 86

ἐτῶν μὲ τὸ σφῆγος καὶ τὸ σθένος νέου· ὁ Θεόφραστος συνέγραψε τοὺς *Χαρακτῆρας* του ἐν ἡλικίᾳ 99 ἐτῶν. Ὁ Σοφοκλῆς ἦτο ὑπερογδοηκοντούτης ὅτε ἔγραψε τὸν *Οιδίποδα ἐπὶ Κολωνῶ*. Φθάς εἰς ἡλικίαν 95 ἐτῶν, ὁ Κορνάρος ὅστις ὤφειλεν εἰς αὐστηροτάτην τήρησιν τῆς ὑγιεινῆς τὴν διατήρησιν τῆς ζωῆς του, καταδικασθεῖσας ἀπὸ 40 ἐτῶν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, ἔγραψεν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ περὶ τῆς τέχνης τῆς μακροβιότητος.

«Εἶμαι ὑγιῆς, εὐτυχῆς, εὐθυμὸς, εὐχαριστημένος, δὲν παύω ἐπαινῶν τὴν θεῖαν μεγαλειότητα διὰ τὴν ἀπονεμηθεῖσάν μοι εὐεργεσίαν, ὅταν βλέπω τόσους ἄλλους γέροντας καταβεβλημένους ὑπὸ τῶν πηρώσεων, δυσθύμους, δυστυχεῖς, ἀδικόπως ὑπὸ τῆς ἰδέας τοῦ θανάτου καταπτοούμενους». Ὁ Βυρρῶν, μεστὸς δυνάμεως καὶ ὑγείας ἐβδωμνηκοντούτης ἔλεγεν εὐλόγως πρὸς τοὺς φίλους του· «Τὸ γῆρας εἶνε πρόληψις». Πόσον ἐργατικώτατον καὶ γονιμώτατον ὑπῆρξε τὸ γῆρας τοῦ Ουμβόλδου, ὅστις κατὰ τὸ 89 ἔτος τῆς ἡλικίας του εἰργάζετο εἰς τὸ μεγαλοπεπέστερον μνημεῖον τῶν ἀνθρωπίνων ἐπιστημῶν, τὸν *Κόσμον*! Καὶ ὁ Βερυῆ, ὁ Λαμαρτίνος, ὁ Βιλμαῖν, ὁ Ρερυζᾶ, ὁ Σεβρόλ! Καὶ ὁ Γκιζῶ ὅστις ἠδύνατο τόσον καλῶς νὰ ἐφαρμόσῃ εἰς ἑαυτὸν τοὺς λόγους τοῦ Μογκρίφ πρὸς τὸν Δουδοβικὸν δέκατον τέταρτον· «Τὸ βαπτιστικὸν μου ἔγγραφον εἶνε παλαιὸν, ἀλλ' ἐγὼ δὲν εἶμαι γέρον». Καὶ ὁ Θιέρσο, περὶ τοῦ ὁποῖου ἔλεγεν εὐφωδῆς ἡ βασιλισσα τῆς Ὀλλανδίας· «Αὐτὸς γέρον;—Διόλου! δὲν εἰργάζετο· ἔζησεν, ἰδοὺ τὸ πᾶν».

Ψέγουσιν ἐνίοτε τοὺς γέροντας ὅτι εἶνε μεμψιμοῖροι, ἀνήσυχτοι, δξύχολοι, περιφιλαυτοί· ἐν τῷ ψόγῳ τούτῳ ἐνυπάρχει παρεννόησις ἅμα καὶ ἀδικία. Δι' ὀλίγης μόνον σκέψεως δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι αἱ εἰς τοὺς γέροντας ἀποδιδόμεναι ἑλλείψεις προέρχονται ἐκ πλάνης τῆς κοινωνίας ἢ τῶν περικυκλούντων αὐτούς. Φυσικῶς ὁ γέρον εἶνε ἀγαθός, πρᾶξος, ὑπομονητικὸς. Εἰξέυρει τὴν ἀξίαν τῆς χαρᾶς καὶ ἐνασμενίζει διανοίγων πρὸς μειδιάμα τῶν περὶ αὐτὸν τὰ χεῖλη. Εἰξέυρει τὰ θέληγητρα τῆς στοργῆς· ἡ καρδία του καλεῖ καὶ προσφέρει αὐτὴν ἄνευ ὀπισθοβουλίας. Ὁ χαρακτῆρ αὐτοῦ συγκεκριαλιούται εἰς εὐμένειαν τινὰ ἐμπλεων στοργῆς, ἀποτέλεσμα τῆς πείρας καταστησάσης αὐτὸν ἐπιεικῆ καὶ εὐαίσθητον. Εἶνε λοιπὸν παράδοξον ἂν παραδεδωμένος εἰς τὴν μόνωσιν τῶν ἀναμνήσεών του περιφρονούμενος, γελοιοποιούμενος ἴσως, καθίσταται δξύχολος ὁ γέρον, καὶ, βραδύτερον, φαίνεται δικαιολογῶν τὰς ἀδίκους καὶ ἀχαρίστους ἐπικρίσεις ἀνευλαβοῦς νεότητος;

Ὅπως κρίνη τις τὸν γέροντα πρέπει νὰ ἴδῃ αὐτὸν ἐν τῇ φυσικῇ αὐτοῦ ἀτμοσφαιρᾷ, περικυλούμενον ὑπὸ τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης τῶν παιδίων, ὧν εἶνε φίλος καὶ σύμβουλος· συμ-

μιγνύοντα τὴν ἀργυράν του κόμην μετὰ τῶν ξανθῶν βροστῶν· δι' ἰάσκοντα τὸν βίον διὰ τοῦ παραδείγματος τῶν ἀρετῶν του· γινόμενον προστατευτικὸν πνεῦμα τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας, ἐν ἣ παρακάθηται μετ' αὐτοῦ ἡ τιμὴ, ἡ εἰρήνη, ἡ ἀγαθότης, τὸ καθῆκον, ἡ πραότης, πᾶν τὸ θέλον καὶ ἐξευγενίζον τὸν βίον.

Ἔσσις, οὗς ἡ Πρόνοια ἐτίμησε διὰ τῶν λευκῶν τριχῶν, σεῖς, οἵτινες διετρέξατε τὸ στάδιον τοῦ βίου ὑψαύχενος καὶ γενναϊοκαρδοί· σεῖς, οἵτινες εἰργάσθητε, ἠγωνίσθητε, ἠγαπήσατε, ἐθλίβητε, σεῖς, οἵτινες παρεσιεύσατε τὴν ὁδὸν πρὸς τοὺς μέλλοντας νὰ καταλάβωσι τὴν θέσιν σας· σεῖς, οἵτινες τείνετε πρὸς αὐτοὺς τοὺς κακοποῦς τῆς ζωῆς, καταστάντας δι' ὑμῶν εὐχυμοτέρους· τὰ ἔτη, μεταβάλλοντα τοὺς χαρακτῆρας τῆς μορφῆς σας ἀπετύπωσαν ἐπ' αὐτῶν τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν πραότητα, τὴν γαλήνην καὶ τὴν ἀκτινοβολίαν, αἵτινες περιβάλλουσιν ὑμᾶς ὡς δι' ἀκτινωτοῦ τινος στέμματος αἰθροῦ μεγαλειότητος. Πρὸς σᾶς ὁ εἰλικρινῆς μας σεβασμὸς· πρὸς σᾶς ὁ φόρος ἡμῶν βαθυτάτης τιμῆς καὶ εὐλαθείας· ἐντροπήσατε ἐπὶ μακρὸν ἐν τῇ χαρᾷ, ἣν ὁ θεὸς δωρεῖται εἰς τὰ γηραιὰ ὑμῶν ἔτη!

[Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ].

K.

Ὁ ἐν Ἀνδριανούλει κ. Α. Δ. Τσοπανέλλης ἀφορμὴ λαβὼν ἐκ τῆς ἐν τῇ «Ἐστία» δημοσιεύσεως τῶν «Ἀθηναϊκῶν γάμων» τοῦ ἡμετέρου συνεργάτου κ. Δ. Γρ. Καμπούρογλου ἀπέστειλεν ἡμῖν τὸ πρωτότυπον προικοσυμφῶνον ἐν ἔτει 1806 συνταχθέντος, ὅπερ διὰ τε τὴν γλῶσσαν καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ ὡς χαρακτηριστικὸν τῆς ἐποχῆς ἐν ἣ συνετάχθη, εὐχαρίστως δημοσιεύομεν ἐνταῦθα. Σ. τ. Δ.

ΕΝ ΠΑΛΑΙΟΝ ΠΡΟΙΚΟΣΥΜΦΩΝΟΝ

«Ὁ Γάμος συνεχωρήθη τὸ πρῶτον, οὐκ ἐκωλύθη τὸ δεύτερον· ἀλλ' εὐλογίας τῆς ἀμφοτέρων τῶν αἰώνων ἠξιώθη καλῶς· τὸν γάμον ὁ Θεὸς ἀπ' Ἀδάμ κυδῶκε, τὸν γάμον ἐν Κανᾷ ὁ Χριστὸς ἠλόγησεν. Ὅτε καὶ ἡμεῖς πρὸς τοῦτον τραπῆναι θέλοντες, νομίμως συζευχῆναι συνεχωρήθημεν. Ἐπει δὲ πᾶν δῶρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι καταβαῖνον ἐκ τοῦ Πατρὸς τῶν Φώτων, καὶ ὑπὲρ παντὸς ἔργου ἡμῶν χρεῶν ἡμῖν κατὰ τὸν θεολόγον ἐκ Θεοῦ τε ἄρχεσθαι καὶ εἰς Θεὸν ἀναπαύεσθαι, βουληθέντες καὶ ἡμεῖς ἢ τε Σημηρῆ σύζυγος τοῦ Μακαρίτου Μανουλάκη Μεταξᾶ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῆς ὑπανδρεῦσαι τὴν γνησίαν κόρην καὶ ἀδελφὴν ἡμῶν Διαμαντοῦλαν εἰς νόμου ἡλικίαν ἐλθοῦσαν, καὶ δοῦναι αὐτὴν ἀνδρὶ νομίμῳ τῷ τιμιωτάτῳ υἱῷ τοῦ Μακαρίτου Χατζῆ Κυριάκη κυρίῳ Δημητράκη, ὃν ἠετησάμεθα εἰς Γαμβρόν καὶ ὡς περιπόθητον ἀδελφὸν τῇ ἀλλήλων ἡμῶν αὐταδελφικῇ εὐνοίᾳ δι' αὐτὴν συγκεκριθήσασμεν. Ἐπειθεν ἀρχόμενοι λέγομεν Ἐν ὀνόματι τῆς παναγίας παντοῦροῦ τε καὶ τελεταρχικῆς ὁμοουσίου τριάδος τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, βοηθεῖα τε τῆς ὑπεραγίας ἀρχάντου καὶ